

Styrkraft för lyckad integration - (SOU 2024:41)

Sammanfattning (SKR:s sammanfattande ställningstaganden)

- SKR välkomnar utredningens förslag och understryker angelägenheten av att höja och indexera etableringsersättningen för att öka möjligheten för deltagare i etableringsprogrammet att klara försörjningen utan kompletterande försörjningsstöd.
- SKR ser positivt på och understryker behovet av att etableringstillägget också höjs, indexeras och individualiseras.
- SKR motsätter sig, liksom utredningen, förslaget att etableringstillägget och bostadsersättningen avskaffas.
- SKR understryker också behovet av tillsammans med mer ändamålsenliga etableringsersättningar genomföra förslag i utredningens delbetänkande SOU 2023:24 och beakta SKR:s remissvar vad gäller ett mer individualiserat etableringsprogram samt åtgärder för att säkerställa kvalitet och nära stöd för nyanländas etablering över hela landet.
- SKR vill påtala att andra pågående utredningar om bidrag till enskilda kan påverka utredningens slutsatser. SKR framhåller vikten av att regeringen beaktar dessa utredningars förslag och remissvar samordnat och som en helhet.
- SKR ställer sig bakom utredningens förslag att myndigheternas ansvar för integrationen som idag ligger generellt i en förordning läggs i berörda myndigheters instruktion för att ge en ökad styrning.
- SKR är positiv till en mer konkret uppföljning av integrationspolitiken och delmålen som föreslås inom ekonomisk

integration, språklig integration, utbildning och kvalificering, demokratisk integration och social integration.

Förändrade ersättningar till nyanlända i etableringsprogrammet (kapitel 8)

SKR välkomnar utredningens förslag och understryker angelägenheten av att höja och indexera etableringsersättningen för att öka möjligheten för deltagare i etableringsprogrammet att klara försörjningen utan kompletterande försörjningsstöd.

Det yttersta skydds nätet som ekonomiskt bistånd utgör ska finnas där men ska vara just ett yttersta skydds nät. Utredningens beräkningar i det nuvarande systemet visar att samtliga typhushåll som undersökts hamnar på nivån att de vid ansökan skulle vara berättigade till ekonomiskt bistånd.

SKR vill understryka det utredningen lyfter om problematiken med behovet av kompletterande ekonomiskt bistånd för att uppnå skälig levnadsnivå. Förutom att det ekonomiska biståndet räknas av krona för krona av intjänade inkomster är handläggningen av ekonomiskt bistånd kostsam och administrativt krävande. Det är samhällsekonomiskt oförsvarbart att individer ska hanteras parallellt i två system. Ett uttalat syfte med etableringsreformen var att nyanlända inte ska starta sitt liv i Sverige med att etablera kontakt med socialtjänsten och bidragsberoende, något som SKR anser fortsatt måste eftersträvas.

SKR ser positivt på och understryker angelägenheten av att etableringstillägget också höjs, indexeras och individualiseras. Det är dels nödvändigt för att barnfamiljer i etableringen inte regelmässigt ska vara beroende av kompletterande ekonomiskt bistånd, dels för att det i hushåll med sammanboende ytterligare kan förstärka incitamenten att både kvinnor och män deltar i etableringsprogrammet och etablerar sig på arbetsmarknaden.

SKR understryker vikten av att etableringsersättningen tillsammans med etableringstillägg och bostadsersättning tillförsäkrar att den enskilde klarar försörjningen utan att behöva kompletterande ekonomiskt bistånd. Att en familj med barn klarar försörjningen med etableringsersättningarna bygger även på ersättningar i socialförsäkringen. Om dessa ersättningar förändras behöver ersättningen ses över på nytt.

SKR motsätter sig, precis som utredningen, förslaget att etableringstillägget och bostadsersättningen avskaffas. Det skulle medföra

försämrade incitament att arbeta samt ge ett kraftigt ökat bidragsberoende och tryck på kommunernas socialtjänst.

SKR vill understryka att kraftigt försämrade ekonomiska förutsättningar för nyanlända skulle öka ett redan högt försörjningsstödstagande i målgruppen. Effekten av nettoinkomst uteblir men det sker en tydlig övervältring av statliga kostnader till kommunerna. Som utredningen konstaterar är flyktingmottagande ett statligt finansiellt åtagande. SKR menar att en förflyttning av människor i bidragssystemet som endast skapar övervältringseffekter är oacceptabelt. Om regeringen fattar beslut som innebär en ökad kostnad för ekonomiskt bistånd och handläggning krävs full ekonomisk kompensation till kommunerna.

SKR framhåller vidare att ett avskaffande av etableringstillägget riskerar att försämra förutsättningarna för barnfamiljer och förstärka fattigdom och utanförskap för nyanlända barn och unga. Det är en utveckling som riskerar få betydande konsekvenser för enskilda och samhället som enligt SKR kraftfullt måste motverkas.

SKR understryker också behovet av tillsammans med mer ändamålsenliga etableringsersättningar genomföra förslag i utredningens delbetänkande SOU 2023:24 och beakta SKR:s remissvar¹. En mer individualiserat etableringsprogram vad gäller längd och innehåll samt åtgärder för att säkerställa kvalitet och nära stöd för nyanländas etablering över hela landet är avgörande för att öka sysselsättningen i målgruppen, motverka utanförskap, främja jämställdhet och bidra till kompetensförsörjningen på svensk arbetsmarknad.

SKR har under lång tid påtalat vikten av ett utökat och förtydligat ansvar inom arbetsmarknadspolitiken och ett samordnande uppdrag för nyanlända för att säkerställa lokal förankring och att fler ska gå från bidrag till jobb snabbare. Ett eventuellt utökat ökat ekonomiskt ansvar för målgruppen nyanlända förstärker angelägenheten av att kommunerna får ett utökat mandat inom arbetsmarknadspolitiken.

SKR vill också påtala att andra pågående utredningar om bidrag till enskilda kan påverka utredningens beräkningar och slutsatser. Vi avser här framförallt utredningen om Drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (S 2022:16) och Kommittén för kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd (S 2023:12). SKR framhåller

¹ <https://www.regeringen.se/contentassets/18dbd317274c488997ede753f6df2670/sveriges-kommuner-och-regioner.pdf>

vikten av att regeringen beaktar dessa utredningars förslag och remissvar samordnat och som en helhet.

Förslag för en förstärkt styrning och uppföljning av integrationen (kapitel 4 och kapitel 5)

SKR ställer sig bakom utredningens förslag att myndigheternas ansvar för integrationen som idag ligger generellt i en förordning läggs i berörda myndigheters instruktion för att ge en ökad styrning. Uppdrag i instruktion ger en tydlighet i vad myndigheten ska arbeta med.

SKR är positiv till en mer konkret uppföljning av integrationspolitiken och delmålen som föreslås inom ekonomisk integration, språklig integration, utbildning och kvalificering, demokratisk integration och social integration.

En viktig aspekt är att det också finns en strukturerad samordning inom regeringskansliet för att beakta integrationspolitikens mångfacetterade aspekter. Regeringen behöver också säkerställa en ändamålsenlig styrning och resurssättning av uppdragen till relevanta myndigheter.

SKR och våra medlemmar vill fortsatt vara aktiva parter i dialogen om integrationspolitiken såväl på de nationella som regionala och lokala planen. De nu föreslagna målen och indikatorerna som ska tas fram behöver kunna användas av kommuner och regioner i deras integrationsarbete och där det är lämpligt och möjligt kunna brytas ner till lokal och regional nivå. Det är dock viktigt att inte lägga ytterligare rapporteringsbörda och kostnader för inrapportering på kommuner och regioner.

SKR ser positivt på att det föreslagna integrationspolitiska rådet föreslås få kommunala representanter. Utöver SKR bör både kommun- och regionrepresentant ingå i rådet. SKR vill också uppmärksamma regeringen på att den samverkan kring berörda aktörers operativa uppdrag som idag organiseras under den så kallade samverkansdelegationen fortsatt säkerställs och prioriteras.

Konsekvenser av utredningens förslag och bedömningar (kapitel 10)

SKR ser positivt på att kostnaderna för ekonomiskt bistånd minskar om etableringsersättning och etableringstillägg höjs och att det blir minskade kostnader för administrationen av bidragsansökningar. Men det kvarstår enligt utredningens bedömningar hushåll som ändå bedöms vara i behov av

kompletterande försörjningsstöd vilket fortsatt måste regleras i statens ersättning till kommuner för flyktingmottagandet

SKR vill särskilt understryka att konsekvenser för barn och jämställdhet en och för personer med funktionsnedsättning beaktas när utredningens förslag övervägs och realiserar.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande